



banjaluka, BiH

Udruga 'ene Banja Luka

Novice Cerovi}a 28, Phone/fax: ++387 51 314 517

E-mail: natasap@inecco.net

2002 Godi{nji Izvje{taj organizacije Udruga 'ene Banja Luka, Bosna i Hercegovina

I. Okvirni ciljevi za 2002 godinu:

-Javno zalaganje za ja~anje polo`aja `ena u na{em dru{tvu i smanjenje diskriminacije `ena u politi~koj, ekonomskoj i dru{tvenoj sferi;

-Osna`ivanje `ena da uzmu aktivnu ulogu u dru{tvenim promjenama kroz njihovu aktivnu ulogu u formiranju javnih politika i politi~kom odlu~ivanju na lokalnim, entitetskim i dr`avnom nivou u Bosni i Hercegovini;

-Smanjenje ili potpuno eliminisanje svih nesigurnosti na{ih korisnika koje se ti~u specifi~nih pravnih problema, identifikovanje problema i zapo~injanje sudske procedure. @elimo biti prisutne tokom svakog su|enja i obezbjediti svu pravnu pomo} i podr{k}u sve do postizanja kona~ne sudske odluke. Kroz nadgledanje procesa i zastupanje na{ih klijentica do zavr{etka sudske procedure }e im pomo}i da osje}aju pravnu i socijalnu sigurnost.

-Postizanje pravne sigurnosti `ena kroz mogu}nosti kontaktiranja SOS linije, socijalne radnice i psihologinje u cilju obezbje|ivanja pomo}i i podr{k}e na{im korisnicama da se bore sa nasiljem u porodici, trgovinom ljudima i svim drugim oblicima nasilja nad `enama.

II. Okru`enje (politi~ka, socijalna i ekonomska pozadina) u kojoj smo implementirale svoje aktivnosti:

Od va`nih politi~kih doga|aja u 2002 godini `elimo istaknuti sljede}e:

- ❖ Po prvi put nakon potpisivanja Dejtonskog Mirovnog Sporazuma izbori u ovoj godini su bili organizovani os strane lokalnih struktura i na osnovu novog Izbornog zakona bosne i Hercegovine;
- ❖ Usvojeni su ustavni amandmani o konstitutivnosti sva tri ve}inska naroda na ~itavoj teritoriji bosne i Hercegovine;
- ❖ Nacionalne partije su pobijedile na izborima i dobile veliku ve}inu na svim dr`avnim nivoima;
- ❖ Bosna i Hercegovina je postala ~lanica Savjeta Evrope;
- ❖ Dr`avna grani~na slu`ba je uspostavila potpunu kontrolu grani~nih linija Bosne i Hercegovine;
- ❖ Velike nepravilnosti u radu carniskih slu`bi Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine su bile predmet opse`nih istraga. Iako su istrage zavr{ene nisu sa~injeni izvje{taji koji bi bili dostupni {iroj javnosti.
- ❖ SFOR je otkrio ilegalna skladi{ta eksploziva i oru`ja u Mostaru i bio je prislu{kivan od strane Vojske Republike Srpske;
- ❖ Vojna baza "ORAO" u Bijeljini je trgovala oru`jem sa zemljama koje se nalaze pod embargom Ujedinjenih Nacija,

- ❖ Svi poku{aji hap{enja Radovana Karad`i}a, prvog na listi osumnji~enih za ratne zlo~ine u Ha{kom Tribunalu su do sada bili neuspje{ni,
- ❖ Biljana Plav{i}, biv{a predsjednica Republike Srpske je progla{ena krivom za ratne zlo~ine i Glavni tu`ilac Ha{koh Tribunala je predlo`io zatvorsku kaznu od 15 godina. Branioci Biljane Plav{i} su se `alili na du`inu kazne, obrazla`u}i svoju `albu tvrdnjom da je kazna zatvora od 15 godina ravna do`ivotnom zatvoru, uzimaju}i u obzir godine Biljane Plav{i}. Odluka treba biti donesena u narednom periodu.
- ❖ Engleski diplomata Paddy Ashdown je stupio na poziciju Visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini, i zamjenio dotada{njeg Visokog predstavika Wolfganga Petrischa.

Prvi utisak je da se u Bosni i Hercegovini de{avaju pozitivne promjene. Naravno, ovo mo`emo konstatovati samo u formalnom smislu. Na `alost, stvarna situacija je jo{ uvijek te{ka i prakti~no svi klju~ni procesi u Bosni i Hercegovini (ekonomski, politi~ki, demokratski itd.) nemaju progresivni karakter, zbog sljede}ih razloga:

- Kancelarija Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu je nametnula odluku Ustavnog Suda Bosne i hercegovine koja se odnosi na konstitutivnost ve}inskih naroda na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Me|utim, u praksi, ova odluka je daleko od faze implementacije budu}i da rukovode}e vladine institucije u oba entiteta u Bosni i Hercegovini obstrui}u proces.
- Ustavi entiteta, isto kao i Izborni zakon jo{ nose elemente diskriminacije, posebno prema pripadnicima manjina u Bosni i Hercegovini, koji nemaju izjedna~ene mogu}nosti i prava sa pripadnicima tri konstitutivna naroda;
- Bosna i Hercegovina je primljena u Savjet Evrope, ali jo{ uvijek nije ispunila najva`nije uslove, kao {to je izru~enje osoba optu`enih za ratne zlo~ine, usvanjanje Zakona o rodnoj jednakosti, kao i drugih zakona bitnih za funkcionisanje Bosne i Hercegovine kao moderne demokratske dr`ave.
- U ekonomskom smislu, Bosna i Hercegovina se nalazi pred bankrotom i privatizacija i tranzicija na tr`i{nu ekonomiju su veoma spori procesi bremeniti rapidnim pove}anjem broja gra|ana u oba entiteta Bosne i Hercegovine koji se nalaze na granici siroma{tva.
- Porez na dodatne vrijednosti je uveden u Bosni i Hercegovini i po~e}e se primjenjivati od 2004 godine.

Prema raznim istra`ivanjima javnog mi{ljenja u Bosni i Hercegovini, tri problema koja najvi{e optere}avaju gra|ane Bosne i Hercegovine su lo{a ekonomska situacija, nezaposlenost i kriminal i korupcija. U pore|enju sa predhodnom godinom svi ekonomski parametri se smanjuju (osim strane razmjene koja je u porastu zbog promjene valute u Evropskoj Uniji). Broj nedavno zaposlenih je te{ko vidljiv i nezaposlenost raste i uskoro }e se izjedna~iti sa brojem zaposlenih. Prema javnim izvorima, gotovo 50% nezaposlenih su `ene. @ene se uglavnom ne registruju pri biroima za zapo{ljavaње zbog toga {to su im umanjene mogu}nosti da }e dobiti posao preko ovih slu`bi. Mu{karci imaju prednost kada tra`e posao zbog svog u~e}a u ratu i imaju prednost pri zdravstvenoj za{titi i privremenoj socijalnoj brizi. Po na{em mi{ljenju, `ene ~ak i kad imaju zaposlenje rade za minimalne plate i uglavnom su anga`ovane u takozvanoj sivoj ekonomiji na crnom tr`i{tu, bez socijalnog i penzionog osiguranja i sa veoma niskim primanjima.

Na dr`avnom i entitetskim nivoima, vladaju}e strukture nisu u~inile dovoljno napora da sankcioni}u kriminal i korupciju. Pod uticajem

me|unarodne zajednice ove nepravilnosti su djelomi~no sankcionisane. Na primjer, CAFAO kontroli{e Carinsku slu`bu Republike Srpske i kada ova je organizacija prona{la neke nepravilnosti, to je rezultiralo uklanjanjem Direktora Carinske slu`be sa polo`aja. Krivi~ne prijave su podignute protiv Direktora i 39 carinskih slu`benika koji su otpu{teni. Rezultati CAFAO-ve kontrole Carinske slu`be su otkrili mnoge nepravilnosti drugih ekonomskih subjekata u Republici Srpskoj i na me|unarodnoj sceni. Ponovo, ministri finansija Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine su bili prinu|eni da podnesu ostavke. Ovo predstavlja samo vrh ledenog brijega koji }e vjerivatno voditi otkrivanju drugih kriminalnih radnji i dokazati umije{anost biv{i}ih i trenutnih vlada u finansijske mahinacije. Zbog ovih pojava gra|ani Bosne i Hercegovine gube povjerenje u dr`avne institucije i politi~ke strukture koje bi trebale da donesu pozitivne dru{tvene promjene.

Govore}i o broju povratnika u Bosni i Hercegovini mo`emo re}i da su postignuti rezultati veoma malo vidljivi. Istina je da postoji progres u radu dr`avnih institucija koje se bave imovinskim zahtjevima, ali dodatni problem predstavlja nemogu}nost zapo{ljavanja povratnika i problemi jo{ uvijek jako izra`ene etni~ke i religijske netolerancije i razlika u obrazovnim sistemima u Bosni i Hercegovini. Sve ovo predstavlja veliku prepreku sigurnom povratku izbjeglica u na{u zemlju. Sa druge strane, lo{a ekonomska i op{tedru{tvena situacija ostavlja drugu mogu}nost: odlazak. Raseljena lica i izbjeglice su potencijalni glasa~i i za vladaju}e politi~ke partije i za njihovu opoziciju. U ovoj godini, tokom predizbornog perioda, politi~ke partije su masovno iskori{tavale raseljena lica i izbjeglice i manipulisale sa njima na razli~ite na~ine. Na primjer, politi~ari su podr`avali ove dvije grupe da ostanu u drugom entitetu samo deklarativno ili su im nudili razli~ite pogodnosti ukoliko se vrata u svoja prijeratna prebivali{ta.

Po na{em mi{ljenju, politi~ka scena pokazuje da autenti~no nacionalne partije - Srpska Demokratska Stranka (SDS), Stranka Demokratske Akcije (SDA) i Hrvatska Demokratska Zajednica (HDZ) dobijaju ponovo mo}. Eventualne demokratske promjene socijal-demokratkse orijentacije su diskreditovane kroz neprirodne koalicije (npr. Alijansa za Promjene u Federaciji Bosne i Hercegovine koja uop{te nije funkcionisala, i po na{em mi{ljenju, funkcionisala je na istoj ravni sa nacionalnim partijama). Druge socijal-demokratske partije su imale ideje veoma sli~ne idejama nacionalnih partija (SNSD) i neke od njih su oslabljene sukobima unutar partija (Socijalisti). Ova situacija je bila veoma zbunjuju}a za glasa~e. Glasa~i su nekad vjerovali da }e ukoliko glasaju za socijaldemokrate to voditi u promjene. Ove godine, neki glasa~i nisu glasali na izborima zbog toga {to nisu vjerovali da }e njihov glas bilo {ta promijeniti. Zbog svega ovoga, izbori su ponovo doveli nacionaliste na vlast. Imaju}i na umu da politi~ki mandat traje 4 godine, mo`emo re}i da se Bosna i Hercegovina suo~ava sa veoma te{kom situacijom u budu}nosti.

Bosna i Hercegovina se suo~ava sa velikim problemom trgovine ljudima, kao i neke druge tranzicijske demokratije. Va`e}i pravni propisi ne obezbje|uju adekvatne zakonske mjere protiv ovog krivi~nog djela. Trgovina ljudima je postala mnogo vidljivija zahvaljuju}i uticaju me|unarodne zajednice i aktivnostima nevladinih organizacija. Ovdje bi `eljeli posebno istaknuti da na{a policija sara|uje sa me|unardonim policijskim snagama na aktivnostima suzbijanja trgovine ljudima. Na `alost, moramo konstatovati da su neki slu`benici u policijskim snagama direktno umije{ani u trgovinu ljudima, posebno trgovinu `enama. Policajci za koje je otkriveno da su umije{ani u trgovinu ljudima su suspendovani, a pripadnici me|unarodne policije su poslani ku}ama. Na `alost, koliko nam je poznato protiv njih u njihovim zemljama nisu pokrenuti sudski

procesu za umješnost u trgovinu ženama. Prema izvještaju Human Rights Watch-a, u periodu između 25. jula 2001 godine do oktobra 2002, STOP Timovi su izvršili 720 racija i intervjuisali 2120 žena i djevojaka koje rade u noćnim klubovima u Bosni i Hercegovini. Od ovog broja, 230 žena žrtava trgovine ljudima se obratilo za pomoć. Sedam nevladinih organizacija, među kojima su i Udruženje žena, je potpisalo Protokol o saradnji sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice u Bosni i Hercegovini, i obavezalo se da će učestvovati u akciji "Mirage" koja je trajala u Bosni i Hercegovini od 9. do 17. septembra 2002 godine. U ovom periodu organizovale smo naše aktivnosti prema Protokolu koji smo potpisale. Međutim, nismo bili uključeni u akciju i sumnjamo da je akcija uopšte sprovedena, sudeći po izvještajima međunarodnih organizacija i lokalnih vladinih institucija.

Septembar 2002 godine je bio mjesec u kojem su mediji pokrivali predizborne kampanje političkih partija. Cjelokupan politički život u Bosni i Hercegovini je bio podređen izborima. Predizborne aktivnosti su blokirale parlamentarne aktivnosti na svim nivoima zbog nedostatka političke kulture naših političara koji su koristili parlamentarne govornice za predizborne promocije svojih političkih partija. Ova situacija je uzrokovala odgađanje sjednica Parlamenta, odgađanje donošenja bitnih zakona i nerješavanje gorućih pitanja od najveće važnosti za ovu regiju. To je vodilo do činjenice da je od početka ove godine Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu počeo da donosi zakone koji su trebali da budu doneseni u redovnoj parlamentarnj proceduri. Zbog predizborne kampanje, Vlada Republike Srpske je davala kratke rokove za analiziranje zakona koji su se nalazili u proceduri, tako da građani i delegati nisu imali vremena da provedu javnu diskusiju o zakonima koji su se nalazili u proceduri u tom vremenskom periodu (npr. Porodični zakon). Tokom predizborne kampanje jedino su muškarci bili vidljivi. Žene nisu dobile prostor u medijima da predstave svoje političke partije.

Tokom oktobra 2002 organizovani su izbori u Bosni i Hercegovini. Ovi izbori su bili organizovani po novom Izbornom zakonu u BiH i prvi put od lokalnih institucija vlasti. Izbori su sprovedeni bez nepravilnosti, međutim veoma mali broj glasača se odazvao na izbore. Jedan od razloga za to je svakako i loša ekonomska i socijalna situacija, razaranja u nepromjenjene političke strukture i političare koji se na političkoj sceni Bosne i Hercegovine ne mijenjaju od 1991 godine. Razarači su desno orijentisane partije HDZ, SDA i SDS pobijedile na izborima na cijelokupnoj teritoriji Bosne i Hercegovine. U našim izvještajima za projekte "Žena Danas VI" i "Žena i Izbori", dale smo detaljniji izvještaj izbornih rezultata.

Nakon objavljivanja izbornih rezultata u 2002 godini, najznačajnija tema rasprave u javnosti širom Bosne i Hercegovine je bio problem formiranja skupštinske većine. U skladu sa odlukama o konstitutivnosti većinskih naroda u Bosni i Hercegovini, ove godine imamo dodatni problem da pripadnici "manjinskih naroda" direktno dobijaju visoke pozicije u parlamentima na svim nivoima i u izvršnoj vlasti. Iz toga proizilazi da ljudi koji nisu dobili glasove praktično pobijedili na izborima. U Republici Srpskoj, Podpredsjednici su izabrani iz reda hrvatskog i bošnjačkog naroda bez obzira što nisu dobili podršku glasača na izborima. U Federaciji Bosne i Hercegovine, predstavnici srpskog i hrvatskog naroda su dobili iste pozicije. Isti princip vrijedi za sva tijela zakonodavne, izvršne i sudske vlasti. Ovaj princip može biti prepreka u radu parlamentarnih zasjedanja. Na primjer, ukoliko parlamentarni predstavnici jednog konstitutivnog naroda napuste rad sjednice parlamenta i time blokiraju njegov rad.

Drugi primjer predstavlja rad koalicija formiranih na nacionalnoj osnovi, gdje se mo`e desiti da dva konstitutivna naroda nadglasaju tre}i konstitutivni narod i tako donesu odluke. Sli~na situacija se desila 1991 godine u Bosni i Hercegovini i nova parlamentarna politika podsje}a gra|ane na situaciju tokom gra|anskog rata u Bosni i Hercegovini. Predstavnici bo{nja~kog naroda u Bosni i Hercegovini, posebno iz reda Stranke demokratske akcije su isticali da njihovu misiju predstavlja ukidanje drugog entiteta u Bosni i Hercegovini. Sa druge strane, neki politi~ari i predstavnici me|unarodne zajednice promovi}u stvaranje tre}eg entiteta sa ciljem ispravljanja gre{aka napravljenih Dejtonskim mirovnim sporazumom.

Od kada je gosp. Paddy Ashdawn postao Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu mo`emo primjetiti ve}i uticaj ove institucije nego u proteklom periodu. Predhodni Visoki predstavnik je zavr{io svoj mandat donose}i set od 40 zakona koji nisu bili usvojeni od strane parlamentata u Bosni i Hercegovini. Sa druge strane, mediji su u~estalo prenosili izjave zvani~nika i javnih li~nosti o potrebi smanjenja uticaja institucije Visokog predstavnika.

Dru{tvena i ekonomska situacija gra|ana Bosne i Hercegovine je direktno povezana sa procesom privatizacije. U ovom trenutku, neki ljudi namjerno poku{avaju da uni{te ekonomiju kako bi mogli da kupe dr`avne zgrade i nekretnine po niskim cijenama. Nakon {to je privatizacijski proces implementiran, mnogi vlasnici privatnih biznisa otpu{taju radnu snagu, ne daju}i radnicima nikakvo pravo prigovora, ne odr`avaju}i ekonomsku strukturu koji smo nekada imali. Veliki broj ljudi je nezaposlen i bez ikakve mogu}nosti i perspektive da }e se uskoro zaposliti na drugim radnim mjestima. Socijalni program ne postoji tako da su ovi ljudi ostavljeni bez ikakve podr{ke. Ne postoji za{tita niti nov~ana nadoknada za radnike koji su otpu{teni, bez razlike u tome da li su oni mu{karci ili `ene. Vecina stanovni{tva koja je zaposlena uglavnom radi na crnom tr`istu, bez zdravstvenog i penzijskog osiguranja. U procesu privatizacije, mnogi investitori su ljudi koji su zaradili novac na sumnjive na~ine tokom rata i nakon zavr{etka rata. Obi~ni gra|ani Bosne i Hercegovine su ostavljeni na granici pre`ivljavanja i mnogi prodaju svoju staru deviznu {tednju ispod njene stvarne vrijednosti. "Novi bogata{i" kupuju njihovu u{televinu i investiraju u stare fabrike koje su nekada zapo{ljavale hiljade radnika. Trenutno niko ne zna svrhu ovih starih fabrika i zgrada.

Tokom 2002 godine, investicije me|unarodne zajednice i resursi u Bosni i Hercegovini su smanjeni u odnosu na predhodni period. Ova situacija je samo ote`ala izuzetno te{ku socijalnu i ekonomsku situaciju i politi~ko okru`enje, {to stvara pote{koe u radu vladinih struktura u na{ojoj zemlji. Ovo je bilo okru`enje u kojem smo implementirale na{e aktivnosti u 2002 godini.

III. Implementirane Aktivnosti:

a). Projekat @ena i Pravo - Kancelarija za besplatnu pravnu i psihosocijalnu pomo} `enama

Ovo je bila {esta godina implementacije ovog projekta u saradnji sa Helsin{kim Parlamentom Gra|ana Banja Luka.

Implementirane aktivnosti su bile sljede}e: pru`anje besplatne pravne pomo}i, besplatno zastupanje na sudu `ena koje se nalaze u izuzetno te{koj finansijskoj i socijalnoj situaciji, besplatna pomo} socijalne radnice, besplatna pomo} klini~ke psihologinje, podr{ka SOS telefona `eni i djeci `rtvama porodi~nog nasilja, supervizija osoblja koje je anga`ovano na implementaciji projekta, 2 radionice za studente Policijske

akademije u Banja Luci, 12 diskusionih grupa za samopomo} organizovanih za `ene `rtve porodi~nog nasilja, 6 radnih sastanaka sa politi~arkama poslanicama u Narodnoj Skup{tini Republike Srpske, 12 radio programa na aktuelnu temu, 2 televizijske prezentacije/diskusije i reprint "Zenske Teke", koja je namjenjena `enama `rtvama nasilja u porodici i porodi~noj zajednici.

Unapre|enja na projektu i dostignu}a: Ove godine smo unaprijedile projekat uvode}i diskusione grupe za samopomo} `ena `rtava nasilja u porodici i porodi~noj zajednici. Diskusione grupe su na{ odgovor na prepoznate potrebe na{ih korisnica da podjele svoja iskustva sa drugim `enama i time dobiju dodatnu podr{k}u kroz dodatni intenzivni psihosocijalni rad. Klini~ka psihologinja i socijalna radnica organizuju i vode grupe `ena. U po~etku polaznice grupa za samopomo} su osje}ale nelagodu i nisu bile spremne da otvoreno razgovaraju o svojim problemima. Me|utim uvijek se na{la neka `ena koja je imala dovoljno hrabrosti da "probije led", {to je ohrabrilo druge `ene da govore otvoreno o svojim problemima. Neke od polaznica grupe za samopomo} jo{ uvijek nisu spremne da govore otvoreno ali se mo`e primjetiti da osje}aju olak{anje time da mogu vidjeti da nisu jedine koje trpe nasilje i da ono nije njihova krivica. Ovaj vid borbe protiv problema nasilja u porodici je novi i za osoblje projekta i morale smo naporno raditi nakon prvog sastanka grupe za samopomo} kako bi uspostavile stvarne potrebe polaznica i prilagodile na{ rad njihovim potrebama.

Ove godine smo obezbjedile besplatnu pravnu pomo} za 475 `ena. Sli~no kao i u predhodnim periodima, ve}ina na{ih korisnica je direktno ili indirektno bila vezana za slu~ajeve nasilja u porodici i porodicnoj zajednici (396 slu~ajeva). Tokom perioda od 1. januara do 31. decembra 2002 godine SOS telefon za podr{k}u `enama i djeci `rtvama porodi~nog nasilja je imao 920 poziva. U ve}ini slu~ajeva (741) osobe koje su nazvale su bile `ene i djevojke `rtve nasilja. Neki pozivi (65) su bili od strane ro|aka ili kom{ija `ena koje trpe nasilje.

b.) Projekat @ena Danas

Ovo je bila {esta godina implementacije projekta u saradnji sa Helsin{kim Parlamentom Gra|ana Banja Luka.

Implementirane aktivnosti su bile sljede}e: [est javnih tribina o aktuelnoj situaciji/problemu. Ciljna grupa su bili politi~ki aktivni gra|ani i gra|anke Banja Luke i ~lanovi i ~lanice raznih nevladinih organizacija. Organizovale smo jedan okrugli sto u kojem su nam ciljna grupa bile `ene iz Bosne i Hercegovine i biv{e Jugoslavije. Organizovale smo tri radionice za kandidatkinje na izborima, osam sastanaka Savjetodavnog odbora u prostorijama Helsin{kog Parlamenta Gra|ana i Udru`enih @ena, tri press konferencije, {est televizijskih emisija i jedan televizijski okrugli sto za gra|ane i gra|anke Bosne i Hercegovine. Glavni cilj ovog projekta je bio stavljanje `enskih problema u fokus javnosti i ~injenje ih vidljivim, osna`ivanje `ena u javnom `ivotu i politici i povezivanje `ena u Bosni i Hercegovini i biv{oj Jugoslaviji kao faktor stabilnosti u regiji. Specifi~ni ciljevi projekta su bili edukacija kandidatkinja za izbore u Bosni i Hercegovini kako da se u~ine vidljivim, kako da lobiraju, bore se za svoje ideje i predstave se putem medija svojim potencijalnim glasa~ima. @eljele smo formirati Savjetodavni odbor sastavljen od politi~arki koje pripadaju razli~itim politi~kim opcijama i osna`iti ih da zajedno sa nama djeluju na prepoznavanju i rje{avanju problema `ena u na{em dru{tvu.

Unapre|enja i dostignu}a:

Po na{em mi{ljenju, na{e projektne aktivnosti su dale veliki doprinos ~injenju `enskih problema vidljivijim. Parlamentarni izbori su pokazali da se broj `ena u vladaju}im strukturama odlu~ivanja pove}ao, me|utim to nije bio slu~aj u Republici Srpskoj. Naravno, daleko smo od toga da budemo zadovoljne jer je broj `ena u vlasti jos uvijek nezadovoljavaju}i i nedovoljan, ~ak i u odnosu na rezultate izbora 1998 godine, kada smo imali zatvorene izborne liste i kada je broj `ena u strukturama vlasti bio daleko ve}i.

c). Jednokratna akcija (One Time Action)-Aktivnosti borbe protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini

U septembru 2002 godine odobrena su nam sredstva od strane Pakta stabilnosti za Jugoisto~nu Evropu i priklju~ile smo se jednokratnoj aktivnosti nevladinih organizacija, policijskih snaga, sudstva i zdravstvenih ustanova, koja je bila usmjerena na borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Policijske akcije su bile planirane u isto vrijeme {irom Bosne i Hercegovine i na{a uloga je bila da obezbjedimo pravnu i socijalnu pomo} i privremeno skloni{te za `rtve trgovine ljudima. Iz nama nepoznatih razloga, akcija se nije dogodila kako je planirano i mi smo dobile dozvolu od svojih sponzora da preusmjerimo finansijska sredstva namjenjena za ovu aktivnost na druge aktivnosti borbe protiv trgovine ljudima. Budu}i da su nam sredstva do{la krajem decembra 2002 godine, razvile smo plan da implementiramo projekat od 20. decembra 2002 do 30. marta 2003 godine i organizujemo sljede}e aktivnosti: ~etiri predavanja o trgovini ljudima koja }e biti odr`ana u osnovnim {kolama u Banja Luci i Gradi{ci, tri radio emisije i dve televizijske emisije sa gostima iz zvani~nih institucija i nevladinih organizacija koje su aktivne na ovom problemu. Kao dio ovog projekta realizova}emo organi~enu poster kampanju i detaljan izvje{taj o svim aktivnostima projekta }e se na}i u na{em sljede}em godi{njem izvje{taju.

d). Edukacija `ena glasa~a u predizbornoj kampanji 2002 godine. Ovaj projekat je bio implementiran od 1. jula do 5. oktobra 2002 godine, u saradnji sa na{im partnerskim organizacijama NVO Budu}nost Modri~a i Lara Bijeljina. Na{e prijateljice iz Kvinne till Kvinne iz [vedske su podr`ale ovu na{u aktivnost.

Pred same izbore 5. oktobra 2002 godine organizovale smo kampanju "@ene na izborima - `ene i mu{karci glasajte za `ene". Svaka od tri partnerske organizacije su formirale tri tima trenerica sa dvije moderatorice u svakoj grupi. (ukupno 9 timova i 18 moderatorica). Timovi su organizovali terenske radionice sa ciljem edukovanja glasa~ica i omladine oba spola u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine. Svaka organizacija je organizovala 45 radionica. Zajedno smo organizovale 135 radionica i edukovale sljede}i broj osoba:

| | |
|---------------------------|-----------|
| -Udru`ene @ene Banja Luka | 725 osobe |
| -Lara Bijeljina | 900 osoba |
| -Budu}nost Modri~a | 900 osoba |

Pored edukativnih radionica na terenu, organizovale smo i poster kampanju u okviru koje smo {tampale i distribuirale 1000 postera u gradovima, mjestima i selima u kojima smo odr`avale radionice. Organizovale smo dvodnevni seminar u Banja Luci za na{e moderatorice sa ciljem prezentovanja informacija i izjedna~avanja pristupa rada na terenu. Na seminaru smo zajedni~kim naporima osmislile poster i slo`ile se oko poruke: "Ako mene pitate, glasajte za `enu". Ciljevi projekta su bili

sljedeći: podizanje svijesti o važnosti ženskog učestvovanja u procesu donošenja odluka, podizanje svijesti i znanja o funkcionisanju izbornog procesa i važnosti glasanja, povećanje broja žena i mladih ljudi koji glasaju na izborima i povećanje broja žena koje unutar vladajućih struktura. Udruženice su održale radionice u sljedećim gradovima i selima: Mrkonjić Grad, selo Orahovljani, selo Sitnica, Glamoč, Slatina, Kotor Varoš, Banjaluka, selo Drini, Bihać, Vrbanja, Verižani, Čelinac, Liprage, selo Kralje, selo Izaici, selo Bukovača, Bosanski Petrovac, selo Dobrenica, selo Boškovići, Ljubija, Prijedor, selo Dabovci, and Maslovar.

IV. Dodatne aktivnosti:

1. **Zakon o jednakosti među spolovima** - Helsinški parlament grana Banja Luka i Udruženice Banja Luka su učestvovali u radu Bosanskohercegovačke koalicije koja je radila na izradi Nacrta zakona o jednakosti među spolovima. Zakon je prošao proceduru pred Vijećem ministara Bosne i Hercegovine (Vlade Bosne i Hercegovine) i sada čeka odobrenje u proceduri pred Parlamentom Bosne i Hercegovine. Značaj ovog Zakona je u činjenici da su nevladine organizacije učestvovala u njegovoj pripremi. Ovaj Zakon uvodi zaštitne mehanizme za prava koja predviđa. Predstavnica projekta Žena i pravo, advokatica Natalija Petri, je bila jedna od prezentatorki ovog Zakona pred Vijećem ministara Bosne i Hercegovine i Parlamentom Bosne i Hercegovine.
2. **Posjeta predstavnika SIDE [vedska** - Tokom aprila 2002 godine, gospođa Veronika Perzamowska, Prva sekretarica [vedske ambasade i terenska predstavnica SIDE iz [vedske i gospođa Slavenka Perković iz [vedske ambasade u Sarajevu su posjetile Udruženice i Helsinški parlament grana Banja Luka. Gosp. Perzamowska je bila veoma zainteresovana da sazna više o našim aktivnostima zbog toga što je nedavno stupila na dužnost i iskoristile smo priliku da joj prezentiramo naše aktivnosti. Budući da je SIDA odlučila da od sljedeće godine implementira novu strategiju pomoći Bosni i Hercegovini, gospođa Perzamowska je bila zainteresovana da čuje naša razmišljanja o tome šta bi trebali biti njihovi prioriteti.
3. **Transparentnost rada zakonodavnih tijela u Bosni i Hercegovini.** - Koordinatorica projekta Žena i pravo, Lana Jajčević, je učestvovala u analizi Pravilnika o radu Narodne skupštine Republike Srpske, u saradnji sa Međunarodnom pravnom grupom koja je analizirala Pravilnik o radu Parlamenta Bosne i Hercegovine i predstavila zaključke Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i predstavnicima Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.
4. **Javna tribina o porodičnom nasilju Stranke nezavisnih socijaldemokrata (SNSD).** Na poziv predstavnika SNSD, advokatica Natalija Petri je dala uvodno izlaganje o porodičnom nasilju.
5. **Uspostavljanje saradnje sa Gender Centrom Republike Srpske.** Gender Centar Republike Srpske je započeo sa radom početkom marta 2002 godine. Vlada Finske je obezbjedila finansiranje ovog Centra. Predsjednica Udruženica žena Banja Luka, Nada Golubović, predsjednica Helsinškog parlamenta grana Banja Luka, Lidija Živanović, koordinatorica projekta "Žena danas", i Natalija Petri, advokatica su učestvovala na radnom sastanku sa predstavnicama Gender Centra Republike Srpske i predstavnicama Vlade Republike Srpske. Donijeli smo zajedničku odluku o neophodnosti uspostavljanja radne grupe koja će raditi na zakonodavnim promjenama. Također smo

uspostavile prioritete i fokusirale se na neophodnost rada na dono{enju novog Porodi-nog zakona Republike Srpske.

6. **Uspostavljanje zajedni-ke SOS telefonske linije na nivou Bosne i Hercegovine.** U saradnji sa SOS telefonom u Sarajevu i Gosp. Jagodom Savi} i sa odobrenjem Visokog predstavnika Republike Srpske, dobili smo dozvolu za rad na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine i uvo|enje jedinstvene telefonske linije (1029). U tom slu-aju, imali bismo pomo} od PTT-a u prebacivanju poziva na{em Centru u Centar u Sarajevu, u zavisnosti od dolaze}eg poziva. U ovom momentu, jo{ uvijek se nalazimo u procesu uspostavljanja ove aktivnosti, definisanja me|usobnih prava i odgovornosti i principa rada vezanih za mogu}nosti budu}eg finansiranja iz vladinog bud`eta, iako je ovo jo{ uvijek neizvjesno. Zna~aj ovih aktivnosti je u tome {to smo dobile dozvolu od Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu da obavljamo dio aktivnosti koje bi ina~e bile u nadle`nosti institucija.
7. **Izrada izvje{taja u sjeni o nacionalnoj implementaciji 1979 Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad `enama (CEDAW Konvencija) - za dio koji se ti-e nasilja nad `enama i trgovine `enama.** Udru`ene `ene Banja Luka su se priklju-ile Koaliciji za izradu izvje{taja u sjeni vezano za porodi-no nasilje i trgovinu ljudima. Ova aktivnost }e biti implementirana po-etkom 2003 godine.
8. **Radni sastanci u [vedskoj Ambasadi u Sarajevu vezani za razradu strategije rada SIDE u Bosni i Hercegovini.**
9. **Press Konferencija - 25. novembar 2002, Me|unarodni dan borbe protiv nasilja nad `enama.** Povodom tog dana organizovale smo press konferenciju u Banja Luci. Govorile smo o problemu nasilja u porodici u na{em okru`enju i odsustvu mehanizama za{tite `ena `rtava nasilja u sudskoj proceduri zbog na{ih pozitivnih zakonskih propisa koji ne reguli{u za{titne mjere zabrane prilaska i obaveznog zadr`avanja prestupnika, uprkos ~injenici da Krivi~ni zakon Republike Srpske reguli{e nasilje u porodici i porodi-noj zajednici kao posebno krivi-no djelo. Posebno smo istakle statisti-ke podatke o broju `rtava nasilja u porodici koje su kontaktirale na{ centar @ena i pravo i potra`ile pomo}, kao i o specifi-nostima vezanim za nasilje u porodici.
10. **Aktivnosti lobiranja za sigurnu ku}u u Banja Luci:**

UNMIBH Nekoliko puta smo imale sastanke u na{ojoj kancelariji sa predstavnicima Misije Ujedinjenih Nacija u Bosni i Hercegovini, sa kojima smo razgovarali o mogu}nostima izgradnje sigurne ku}e za `ene `rtve nasilja. Oni su pokazali veliko interesovanje za izgradnju sigurne ku}e ne samo u Banja Luci ve} i u Sarajevu, Modri-i i Mostaru. UMNBIH je postavio nekoliko uslova: prvo, trebale smo dobiti besplatno zemlji{te od Grada Banja Luke na kojem bi se izgradila sigurna ku}a (ovaj uslov je bio ispunjen). Drugi uslov je bio vezan za finansiranje sigurne ku}e, jer su gradska ili entitetska vlada trebale preuzeti finansiranje rada sigurne ku}e nakon njene izgradnje (ovaj uslov je tako|e bio ispunjen, jer smo dobile podr{k od vladaju}ih struktura). U osnovi, Grad Banja Luka je pristao da finansira rad sigurne ku}e. Sljede}i uslov je bilo potpisivanje dogovora o saradnji izme|u policije, Centra za socijalni rad i na{eg Centra. Ovaj uslov je bio samo djelomi-no ispunjen. Desilo se da su policija i Centar za socijalni rad obe}ali saradnju ali nisu potpisali nikakav pismeni

sporazum sa nama. U trenutku ovog izvještaja imamo informaciju da je UNMBIH izgubio interes da učestvuje na ovom projektu. Misija Ujedinjenih Nacija je tražila od Grada Banja Luke da donira devastiran objekat za rekonstrukciju i Vlada nije ispunila ovaj uslov. U međuvremenu, Misija Ujedinjenih Nacija je završila na misiju u svojoj zemlji i Evropska Komisija je preuzela njihov mandat.

Gradska Vlada Banja Luke. Udruženje Udruženje @ene je dobilo besplatno građevinsko zemljište od Skupštine Grada Banja Luke - zemljište namijenjeno izgradnji sigurne kuće (sklonište) za žene i djecu žrtve nasilja. Ovo je zajednički uspjeh saradnje između naše organizacije i političarki - zastupnica u Skupštini Grada Banja Luke koje su lobirale za naš zahtjev i mi smo su napori rezultirali odobrenjem zemljišta za izgradnju kuće. Međutim, suošene smo sa teškoćama i nesigurnošću jer su troškovi za izgradnju kuće ogromni (400.000 EURO) ali se nadamo da ćemo uspjeti u našoj namjeri zbog toga što ćemo time obezbijediti direktnu pomoć ženama žrtvama nasilja i omogućiti im mjesto gdje će dobiti podršku i zaštitu na određeno vrijeme dok se ne snađu.

SFOR. Budući da izgradnja sigurne kuće zahtijeva veliku sumu novca, u pregovorima smo sa predstavnicima SFOR-a u Bosni i Hercegovini omogućnostima dobijanja neophodne sume iz njihovih fondova. Kako je Britanski bataljon SFOR-a lociran u Banja Luci, održavale smo kontakte sa njima cijelo vrijeme njihovog boravka u Banja Luci (pored ostalih, kontakt osoba je bio Gđin. Mike Hasbrig-Hartley iz Prvog bataljona Velikih gardista G5, Odsjek 2).

10. Seminari i radionice:

Tokom ove godine radionice Udruženih žena su učestvovala na nekoliko seminara i radionica:

- U periodu od 22. do 25. maja 2002 godine, učestvovala smo na regionalnom seminaru na temu porodičnog nasilja. Seminar je organizovao Fond Otvoreno Društvo u Ulcinju. Učesnici ovog seminara su bili predstavnici nevladinih organizacija iz svih republika i autonomnih pokrajina bivše Jugoslavije i predstavnici nevladinih organizacija iz Turske i Albanije. Predavači i facilitatori su bili aktivisti nevladine organizacije Dulith, Pennsylvania, iz Sjedinjenih Američkih Država. Naša advokatica Natalija Petrić je predstavljala Udruženje žena i Helsinški parlament građana Banja Luka.
- U periodu od 25. do 26. maja 2002 godine, Kvinna till Kvinna iz Švedske je organizovala predavanje o feminizmu u Sarajevu, za naše radionice organizacija koje podržavaju u Bosni i Hercegovini. Predavač je bio Mod Edvards, profesor političkih nauka. Bilo nam je jako interesantno naučiti nove stvari o neophodnosti saradnje između žena iz nevladinih organizacija i žena iz političkih partija, ženskoj nesolidarnosti sa drugim ženama, sistem koji funkcioniše po principu "uvanja žena izolovanim, moćni žena, feminizmu kao konceptu, "ručno" riječi feminizam", i njegovom odbijanju na potpuno drugačiji način nego što je uobičajeno u našem društvu. Proveli smo dva divna dana, pune energije, pozitivnih iskustava, kao i mogućnosti da se okupimo i razmjenimo iskustva sa našim prijateljicama.
- U periodu od 19. do 22. juna 2002 godine, prisustvovala smo seminaru na temu "Korupcija i trgovina ljudima" koji je organizovao Savjet Evrope u Portorožu, Slovenija. Naša volonterka sa SOS telefona, Olivera Simić je učestvovala u radu seminara i

predstavljala na{u organizaciju. Na seminaru su u~estvovala delegacije predstavnika nevladinih organizacija i 2-3 predstavnika iz vladinog sektora - ministarstava pravosu|a, ministarstava unutra{njih poslova i policijskih slu`bi iz zemalja Centralne i Isto~ne Evrope i biv{eg Sovjetskog Saveza. Predstavnici nevladinih organizacija su bili pozvani da govore o slu~ajevima korupcije sa kojima se suo~avaju u svom radu na spre~avanju trgovine ljudima. Kao kona~ni rezultat ovog seminara pripremili smo zajedni~ke zaklju~ke za borbu protiv korupcije i trgovine ljudima.

- U periodu od 14. do 16. juna 2002. godine, odr`an je Sajam nevladinih organizacija u Beogradu, Jugoslaviji, na kojem su predstavnici nevladinih organizacija iz Centralne i Isto~ne Evrope, biv{eg Sovjetskog Saveza i Turske organizovali prezentacije svog rada i aktivnosti. Glavni cilj Sajma je bilo prezentovanje nevladinog sektora i mogu}nosti dobijanja finansijske podr{ke od strane Svjetske Banke u pomenutim regijama. Na{a volonterka, Olivera Simi} je predstavljala na{u organizaciju.
- U periodu od 5. do 10. jula 2002. godine, Bosanskohercegova~ka @enska Inicijativa (BHVI) jer organizovala seminar u \akovici, Kosovo, u saradnji sa @enskom mre`om "]elija" iz \akovice. Projekt koordinatorka projekta @ena i pravo i ~lanica Upravnog odbora BHVI, Lana jaj~evi} je predstavljala na{u organizaciju. Glavna tema ovog seminara je bila "Saradnja izme|u nevladinih organizacija i institucija." Cilj seminara je bilo prezentovanje na{ih iskustava `enama Kosova i uka`emo im na mogu}nost, va`nost i neophodnost saradnje sa vladinim institucijama.
- U periodu od 19. do 20. jula 2002. godine, odr`ana je radionica u Banja Luci za `ene terenske trenerice na projektu edukacije glasa~ica, na kojem smo zajedni~ki u~estvovala sa na{im partnerskim organizacijama NVO Budu}nost Modri~a i Lara iz Bijeljine. Na{e terenske trenerice su radile sa oko 2700 `ena i mladih djevojaka i educirale ih o va`nosti glasanja za `ene kandidatkinje na izborima.
- U periodu od 8. do 10. decembra 2002. godine, Bosanskohercegova~ka `enska inicijativa (BHVI) jer organizovala seminar u Sarajevu. Predstavnik projekta @ena i pravo, advokatica Natalija Petri} je dala uvodno izlaganje na temu nasilja u porodici.
- Krajem decembra 2002. godine, Me|unarodna pravna grupa za ljudska prava je organizovala radionicu u Sarajevu na temu "Kako napraviti CEDAW izvje{taj u sjeni". Na ovoj radionici smo preuzele odgovornost za izradu dijela CEDAW Izvje{taja u sjeni sa preporukama za dio Konvencije koja se odnosi na odgovornost dr`ave u borbi protiv nasilja nad `enama i trgovine `enama.

V. Evaluacija organizacijskih aktivnosti:

Nasa organizacija je uspje{no zadobila pa`nju medija i ostvarila zna~ajan uticaj u smislu ~injenja `enskih problema vidljivim kroz javne tribine, okrugle stolove, radio emisije i televizijske emisije. Uspostavile smo jako dobru saradnju sa `enama predstavnicama razli~itih politi~kih partija. Smatramo da smo ostvarile zna~ajan napredak u na{im aktivnostima sa gra|anima i gra|ankama Bosne i Hercegovine kroz na{ predizborni projekat edukacije `ena glasa~ica. Na{a saradnja sa NVO Budu}nost Modri~a i Lara Bijeljina je u tom smislu jako zna~ajna i u narednom periodu }emo se fokusirati na razvoj zajedni~kih aktivnosti sa drugim `enskim organizacijama u Bosni i Hercegovini i inostranstvu. Na{a saradnja sa Helsin{kim parlamentom gra|ana Banja Luka na implementaciji projekata "@ena i pravo" i "@ena danas" je uspje{no nastavljena uz unapre|enje projektnih aktivnosti.

Po namjenu, naše organizacione aktivnosti su doprinjele u velikoj mjeri tome da problemi `ena postanu vidljivi na lokalnom i regionalnom nivou. Parlamentarni izbori su pokazali da ve}i broj `ena u~estvuje u radu vladinih tijela, osim u slu~aju Republike Srpske gdje se broj `ena koje u~estvuju u vlasti smanjio. Naravno, daleko smo od toga da budemo zadovoljne brojem `ena u vlasti i institucijama, jer je njihov broj jo} uvijek mali i nedovoljan. Ipak moramo istaknuti da se od izbora 1998 godine, kada su prvi put uvedene zatvorene liste kandidata na izborima, procenat `ena koji je izabran ve}i.

U dana{nje vrijeme, ve}i broj `ena ima pristup medijima, mada je to jo} uvijek zanemarljiv broj. U tom smislu, saradnja `ena iz nevladinih organizacija i `ena u politi~kim partijama je jako va`na i mi }emo nastaviti podr{ku `enama u politici kroz aktivnosti na{e organizacije.

VI. Postignuti rezultati u izgradnji organizacijskih kapaciteta:

Tokom proteklog perioda, u~inile smo zna~ajne korake u ja~anju na{ih vje{tina i znanja kako bi podr`ale druge nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini. Na{e ~lanice su facilitirale mnogobrojne radionice i u~estvovala u trenerskim timovima koji su pripremali i izvodili treninge u oblastima `enskih ljudskih prava, jednakosti me|u spolovima, namicanje sredstava i razvoj projektnog prijedloga, rje{avanje konflikta, javno zagovaranje i lobiranje za dru{tvne promjene, izgradnja tima, umre`avanje, kolaboracija, odgovorno roditeljstvo i liderstvo. Na{e ~lanice su pohajale brojne treninge i radionice i u tom smislu pove}ale na{e organizacijske kapacitete i sposobnosti i oja~ale nas dodatnim znanjima neophodnim za ja~anje i unapre|enje na{eg rada.

VII. Prepreke u na{em radu:

Gender centri u okviru zvani~nih vladinih institucija su uspostavljeni u oba entiteta u Bosni i Hercegovini, kao i komisije za ravnopravnost spolova unutar zakonodavnih vladinih tijela. Rad ovih centara je do sada bio nezadovoljavaju}i radi toga {to su uposleni u ovim institucijama spolno nesenzibilisani i nedovoljno edukovani o problemima `ena u na{ojoj regiji.

Me|unarodna zajednica i mnoge me|unarodne vladine i nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini, kao {to su OSCE BiH, Ured visokog predstavnika za BiH i agencije Ujedinjenih Nacija nemaju jasno profilisanu strategiju pomo}i i saradnje sa lokalnim nevladinim organizacijama. Njihovi prioriteti se neprestano mijenjaju i mi imamo pote{ko}e u implementaciji na{ih aktivnosti ukoliko `elimo saradivati sa njima. Na{e iskustvo neuspjele saradnje sa misijom Ujedinjenih Nacija u Bosni i Hercegovini i SFOR-om koje smo predstavile u posebnom odjeljku ovog izvje{taja govore u prilog ovih tvrdnji.

Nismo se suo~ile sa ve}im problemima u realizovanju na{ih aktivnosti. Ponekad smo imale pote{ko}e u formiranju grupa i radu sa politi~kim partijama. Neke politi~ke partije nisu bile spremne da po{alju svoje predstavnice da u~estvuju u radionicama. Rije{ile smo problem tako {to smo po~ele direktno kontaktirati `ene u politi~kim partijama koje smo prepoznali kao svoje saveznice. Vjerujemo da su `ene subordinisane u politi~kim partijama i da nisu uklju~ene u procese dono{enja odluka {to izuzetno ote`ava njihov polo`aj. Njihove aktivnosti se uglavnom svode na djelovanje u okvirima `enskih sekcija politi~kih partija i ne smatraju se ravnopravnim partnerima u politi~kom djelovanju. Te`ak ekonomski polo`aj `ena ih stavlja u pod~injen polo`aj u odnosu na mu{kcarce i te{ko ih je pokrenuti i animirati za u~e}e u javnom `ivotu. Dodatni problem predstavlja patrijarhalno okru`enje koje ote`ava `enama mogu}nost

razumjevanja značaja ženskog političkog angažovanja i uticaja na rješavanje problema kroz proces donošenja odluka.

VIII. Procjena strategičkog razvoja aktivnosti Udruženih žena za 2003 godinu:

Tokom dolazećeg perioda Udružene žene će usmjeriti svoje aktivnosti na javno zagovaranje za jačanje položaja žena u našem društvu, njenoj porodici i javnom životu. U dugoročnoj perspektivi ćemo dati svoj doprinos uklanjanju svih oblika spolne diskriminacije i postizanju jednakosti među ženama i muškarcima.

Aktivnosti kroz koje ćemo implementirati ove ciljeve su sljedeće:

- Kontinuirano nadgledanje promjena u pozitivnim zakonskim propisima i procedurama djelovanja javnih i državnih institucija
- Ostvarivanje uticaja i javno zagovaranje za promjene diskriminirajućih zakona, politika i procedura u našem društvu
- Ostvarivanje uticaja na pozitivne promjene u javnom mišljenju o položaju i ulozi žena u javnom i privatnom životu u našem društvu kroz različite vrste medijskih aktivnosti
- Povećanje znanja o nasilju u porodici kao krivičnom djelu i prezentovanje načina na koji se žrtva i njeni pomagači mogu suprostaviti nasilju
- Razvijanje vještina i tehnika za specifične načine prezentovanja načeruke javnosti.

Kratkoročni strateški plan:

-Smanjenje ili kompletno eliminisanje svih nesigurnosti naših korisnica u odnosu na specifične pravne probleme, identifikovanje problema i započinjanje sudske procedure. Bićemo prisutne tokom svake sudske rasprave i obezbjediti pravnu podršku do postizanja konačne sudske presude. Kroz nadgledanje procesa i zastupanje naših klijentica do konačne odluke suda, pomoći ćemo našim klijenticama da se osjećaju pravno i socijalno zaštićene.

-Postizanje pravne i socijalne sigurnosti žena kroz mogućnosti kontaktiranja SOS linije za podršku, socijalne radnice i kliničke psihologinje, u cilju obezbjeđivanja pomoći i podrške našim korisnicama da se bore protiv nasilja u porodici, trgovine ljudima i drugih vrsta nasilja nad ženama.

-Obezbjeđivanje sigurnog prostora za žene žrtve porodičnog nasilja i traumatizirane žene i obezbjeđivanje pomoći i podrške kroz kontinuirane kontakte i razmjenu ličnih iskustava koje će im pomoći u prevazilaženju problema.

-Kontinuiran rad sa ženama u lokalnoj zajednici i njihovo osnaživanje u preuzimanju aktivne uloge u društvu kroz edukaciju, podršku, javno zagovaranje, lobiranje i akcije podizanja svijesti o ženskim ljudskim pravima.

IX. Finansijski pregled za 2002 godinu:

| Godina | Aktivnost/Projekat | Donator | Iznos |
|--------|---|----------|------------|
| 2002 | Žena i pravo VI | SIDA-KtK | 49540 Euro |
| 2002 | Žena danas VI -kroz implementacijskog partnera hCa Banja Luka | SIDA-KtK | 51595 Euro |

| | | | |
|------|---|----------|------------|
| 2002 | @ene na izborima 2002 -zajedno sa Lara Bijeljina, Budu}nost Modrica | SIDA-KtK | 19850 Euro |
|------|---|----------|------------|

Lista projekata za koje smo tra`ile finansijsku podr{ku ali jo{ uvijek nismo dobile pozitivan odgovor ili smo dobile negativan odgovor:

| | | | |
|------|--|---|---|
| 2002 | "Rje{avanje konflikta kroz rekonsilijaciju " | Holandska ambasada, Amica Njema~ka, EEZ Njema~ka, ~ekamo na pozitivan odgovor, za sada smo dobile informaciju da }e nas uzeti u obzir kod procedure odobravanja podr{ke projektima u sljede}oj godini | 75.765,05 EURO |
| 2002 | "@enska prava u svjetlu Pekin{ke deklaracije" | Westminster Fondacija za Demokratiju - izrazili su `aljenje {to nisu bili u mogu}nosti da podr`e na{ projekat BHWI - ~ekamo na odgovor, Amica Njema~ka, ~ekamo na odgovor | 37.618 EURO |
| 2002 | "Projekat sigurne ku}e" | UNMIBIH -odbili su finansiranje projekta jer Grad Banja Luka nije na{ao devastiran objekat da donira za sigurnu ku}u | Nismo tra`ile novac ve} ili rekonstrukciju/izgradnju ku}e, ili donaciju u gra evinskom materijalu neophodnom za popravak/izgradnju ku}e i donaciju za pokrivanje tro{kova izvo enja gra evinskih radova |
| 2002 | "Medijska prezentacija kandidatkinja za izbore 2002" | Dru{tvo za ugro`ene narode -~ekali smo odgovor. Budu}i da je ovaj projekat bio vremenski vezan za izbore koji su odr`ani 5. oktobra 2002, | 9.256,57 EURO |

| | | | |
|------|---|---|------------------|
| | | predpostavile smo da nisu bili zainteresovani obezbjediti finansijsku podršku. | |
| 2002 | "Podrška ženama na selu - ženski kombajn" | Trenutno smo u procesu izrade projektnog prijedloga i prikupljanju informacija. Namjeravamo aplicirati ovaj projekat u Fond BHVI. | cca. 25.000 EURO |